

פרשת מטות

[ד] במדרש רבה (ריש פרשה זו כ"ב, א') הדא

הוא דכתיב (ירמיה ד', ב') ונשבעת חי ה' באמת במשפט ובצדקה וגו' אפילו באמת אין אתה רשאי להשבע בשמי אלא אם כן יהיה בך כל המדות האלו את ה' אלהיך תירא (דברים ו', י"ג) שתהא כאותן שנקראו יראי אלהים אברהם איוב ויוסף וכו'. ויש להבין למה צייר דוקא שתהא כאותן ומה חסר מהפסוק לכד את ה' אלהיך תירא 40 שתהיה ירא אלהים. אך כוונתו שיראה כזו שלפי שעה הוא ירא מה יוכל להועיל ופן יתקלקל אחר כך. אך כאותן שכבר נקראו יראי אלהים היינו שכבר הוא אצלם באמת בקביעות בשורש שכבר נקראו כן. וחשב כאברהם דכתיב ביה (בראשית כ"ב, י"ב) כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה. וזה נכתב בנסיון עשירי שזה מורה שנקבע אצלו בשורש מכל וכל שעל זה מורה מספר עשר.

והקדים כאן איוב ליוסף דאף דלרוב הדעות יוסף קודם לאיוב אך באיוב כתיב (איוב א', א') תם וישר תם היינו על דרך מה שנאמר (בראשית כ"ה, כ"ז) ויעקב איש תם גבר שלים ובאברהם אבינו דכתיב ביה (שם י"ז, א') התהלך לפני והיה תמים על מצות מילה אף שהיה קודם נסיון העשירי היינו שאז כבר התחיל להזריח ממנו בנין כנסת ישראל וזה תמים תם י"ם ים מורה על מדת מלכות בחינת כנסת ישראל אבל עיקר השלימות היה אחר כך בנסיון העשירי שנתברר במדת היראה 30 בקביעות. ובאיוב כתיב תם ואחר כך וישר שזה מורה כשמתיישר הלב שיהיה לב אחד לאביו שבשמים כמו שנתבאר כמה פעמים וכמו שאמרו (תענית ט"ו.) ישירים לשמחה לישרי לב שמחה ואחר כך כתיב וירא אלהים היינו שנקבע אצלו היראה וגם הוא נולד כך מעיקרו כעין מה שנאמר ביעקב אבינו איש תם גבר שלים. אך אחר כך קלקל איוב והוצרך לתשובה ויסורי. מה שאין כן ביוסף

[י] איתא בשם הרבי ר' בער זצ"ל על פסוק

(איכה א', ג') כל רודפיה השיגה בין המצרים פירוש כל רודפי ה' שרודף אחר השגת התגלות ה' יכול להשיגה ביותר בין המצרים. כמשל המלך כשאנינו בביתו יש ביכולת להגיע אליו בנקל יותר. והענין הוא כי עשרים ושתים ימים שבין המצרים הם נגד עשרים ושתים אותיות התורה שעברו ישראל אז כדאיתא במדרש איכה (איכה רבה א', כ) 40 שהקינות שהם מא' ועד ת' על רמז זה. ויז בתמוז הוא נגד אות א' שבו ביום נשתברו הלוחות המתחילים באות א' אנכי. ותשעה באב הוא נגד ת' על שם תם עוונך בת ציון ששפך חמתו על עצים ואבנים. וזה לשון בין המצרים כמיצר מכאן ומיצר מכאן שאין להסתיר התפשטות לא קודם המיצר וגם לא אחר תשעה באב שכבר נתקן ונשלם הכל דייקא בימים הללו בתוך ההסתר כמו שראינו

אלהיכם. ובמדרש רבה (בראשית ובה פ', ז') בדביקה ואתם הדבקים ואנו למדים וכו'. ותדבק נפשו והיינו דשדי בה זוהמא (בימות ק"ג). וביעקב אבינו דכתיב (מיכה ז', כ') תתן אמת ליעקב אמת זו תורה. אין שאלה וכי יכול אדם לידבק בשכינה והלא כבר נאמר (דברים ד', כ"ד) כי ה' אלהיך אש אוכלה כיון שהדברי תורה שהוא בחינת קודשא בריך הוא תורה איקרי (זוהר ח"ב ס'). הוא אש אוכלה אש. אך כיון דהפסוק ובו תדבק נאמר לכל ישראל אף למי שאינו דבוק בדברי תורה על זה שאל המדרש וכי יכול אדם לידבק בשכינה ועל זה אמרו כל המשיא בתו לתלמיד שהוא קורא ושונה וכו' שזה תקנה לכל אחד מישראל (כתובות ק"א). וזה שאמרו אם יש בך כל המדות האלו אתה רשאי להשבע ועל זה שנאמר (דברים ו', י"ג) ובשמו תשבע ולא כתיב תשבע (כמו שנתבאר במקום אחר).

ואמר אחר כך במדרש ואותו תעבוד אם אתה מפנה עצמך לתורה ולעסוק במצוות ואין לך עבודה אחרת. אמר בתורה מפנה עצמך היינו שיהיה לבו פנוי מעניני עולם הזה ואז יזכה לתורה שישפיע לו ה' יתברך מצידו. ובמצוות תפס לשון עסק ולעסוק במצוות שזה מצד האדם. וזהו נגד מה שנאמר בפסוק הנ"ל במשפט ובצדקה משפט בחינת קודשא בריך הוא וצדקה צדק ה' צדק מלכותא קדישא עם ה'. וזה נגד תורה ומצוה דאינון בן ובת (זוהר ח"ג קכ"ג ריש ע"ב) וזה כנגד קדושת יצחק ואברהם מדת פחד יצחק זה שנאמר את ה' אלהיך תירא שהיראה 40 יהיה בקביעות לעולמי עד כאמור. ובמשפט ובצדקה נגד אברהם אבינו ע"ה שהיה הראשון שקיים כל התורה כולה ולמד תורה שפינה עצמו לדברי תורה (יומא כ"ח).

ואחר כך כתיב ובו תדבק וזהו כנגד יעקב אבינו ע"ה שמדתו הדביקות כעין מה שנאמר (דברים ד', ד') ואתם הדבקים בה'

שדייקא אחר חורבן הבית התחיל התפשטות והתברות תורה שבעל פה על ידי התנאים והאמוראים שעמדו אחרי זה דוקא. וכמו שאמרו במדרש (תנחומא פרשת נח ג') שעיקר התגלות תורה שבעל פה הוא דייקא על ידי צער ויסורים ועליהם נאמר (ישעיה ט', א') העם ההולכים בחושך ראו אור גדול. ועוד אמרו שם שהקב"ה קבע שתי ישיבות שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה וכו' ואותן שתי ישיבות לא ראו שבי ולא שמד ולא גלות ולהלן אמרו שם שאין רואין חבלי משיח נראה מזה שיש להם קיום עד ימות המשיח. ובאמת לא היו השתי ישיבות רק בבבל כמו רב ושמואל רבה ורב יוסף ואחר כך פסקו. אולם פנימיות המכוון על שורש החרש והמסגר כמו שאמרו (בתנחומא שם) חרש בשעה שפותח וכו' נעשו הכל כחרשין וזה הוא בחינת נבואת ירמיהו שהוא בהסתר למעלה מן השגה כנ"ל.

והמסגר כיון שאחד מהן סוגר וכו' אין בעולם שיכול לפתוח והוא נגד נבואת ישעיה שבא לידי התגלות. ויש לרמוז זה גם כן באיבעיות הגמרא (הוריות י"ד). חריף ומקשה ומתון ומסיק הי מינייהו עדיף חריף ומקשה היינו בחינת החרש ומתון ומסיק בחינת המסגר תיקו. והיינו שהגם שעל פי שכל בודאי מתון ומסיק התגלות הלכה עדיף עם כל זה הוא נשאר בתיקו מפני שבחינת מתון ומסיק בא על ידי חריף ומקשה על ידי ההעלם מקודם כנ"ל. שהוא דייקא בין המצרים על ידי ההסתר והוא כאומרם ז"ל (ברכות ל"ד) במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד וכאומרם ז"ל (מנחות כ"ט) מאי טעמא תליא כרעיה דה' וכו' דאי הדר בתשובה מעיילי ליה ולעייל בהך לא מסתעייא מילתא וכו' בא לטהר מסייעין אותו. כי על ידי הריחוק והסתר נצרך אחר כך להחזיק במקום גבוה יותר למעלה:

d ליה האתנא

[ז] במדרש תנחומא (פרשה זו ב) ילמדנו רבינו כמה תקיעות תוקעין בערב שבת וכו' השבת מתקדשת בחצוצרות וכן ראשי חודשים ומועדות שכן הוא אומר וכו' וכשהיו נוסעים בחצוצרות נוסעין ותוקעין וכו' וכשמתכנסין מתכנסין בחצוצרות וכו' וכשהצר מיצר תוקעין בחצוצרות וכו' וכשהלכו למלחמה למדין בחצוצרות עשו נקמה וכו'. ובספרי (יש פרשה זו ופרשת בהעלותך ט"ו) לפי שנאמר ותקעו וכו' או כל הקודם במקרא קודם למעשה וכו' פירט באחד מהן שהנשיאים קודמין לעדה. וצריך להבין למה באמת בפרשת החצוצרות הקדים עדה לנשיאים. וכן בתחילת הפרשה כתיב עשה לך שתי חצוצרות וגו' והיו לך למקרא העדה וגו' ולא נזכרו נשיאים כלל.

אך ענין עסק החצוצרות שהוא לכנופיא ולאסוף וכמו שכתב רש"י (ראש השנה כ"ו: ד"ה שמצות) שמצות היום בחצוצרות דלכנופיא בעלמא נינהו וכל כנופיא בחצוצרות וכו' המכוון בזה שיעשו כל ישראל יחד כאיש אחד חברים כאיש אחד בלב אחד. וזה היה על ידי החצוצרות. ובתענית העיקר שיהיה כולם באגודה אחת וכמו שאמרו (כריתות א:) כל תענית שאין בה מפושעי ישראל אינו תענית שהרי חלבנה וכו' וזה שכתב רש"י דלכנופיא נינהו שיהיו כולם כנופיא ואגודה אחת. וזה הפירוש והיו לך למקרא העדה היינו שיהיו כל העדה כאיש אחד בלב אחד. ועל ידי זה ונועדו אליך אל פתח אוהל מועד כדי ללמוד תורה. כמו שהיה במתן תורה דכתיב (שמות י"ט, ב) ויחן שם ישראל וגו' ובמכילתא (יתרו בחודש א') כאיש אחד בלב אחד וכו' וזה היה ההכנה למתן תורה. וכן במועדים העיקר שיהיו ישראל באגודה אחת וכמו שאמרו (תגינה כ"ג) על יום טוב כאיש אחד חברים הכתוב עשאן כולם חברים שיהיו כאיש אחד בלב אחד וכלשון הכתוב (שופטים כ, י"א) כאיש אחד

חברים. וכן בראש חודש שהוא בחינת סיהרא מדת כנסת ישראל אז הזמן לתקן אף החלבנה שמרמז לפושעי ישראל שאף הם עתידין שיתנו ריח טוב (עירובין כ"א:) לכן גם כן מתקדש בחצוצרות. וכן בשבתות במוספין שנדרש (ספרי בהעלותך י"ט) וביום שמחתכם אלו שבתות גם כן המצוה בחצוצרות שכן מוסף שבת נחשב (וזהו חדש פרשת תולדות) לקבל צדיק יסוד עולם דאיקרי כל ומדתו שלום כמ"ש בזה"ק (ח"א קצ"ז:) להיות כולם כאיש אחד בלב אחד. ועל ידי כן יתבררו ישראל בבחינת ועמך כולם צדיקים וכל מאן דאתגור איקרי צדיק (וזהו ח"ב כ"ג). וזהו חלק משה רבינו שבמתן תורה הכניס הוא בלב כל ישראל להיות כאיש אחד בלב אחד וכמו שנאמר ויחן ישראל כנגד ההר ועל ידי זה וירד ה' על הר סיני ליתן התורה וזה שנאמר עשה לך שתי חצוצרות כסף ואמרו (תנחומא בהעלותך י"י) אתה משתמש בהן ואין אחד משתמש בהן היינו שזה הכח ניתן למשה וכמו שנאמר והיו לך למקרא העדה שהוא יפעול זאת בלבם להיות כולם כאיש אחד. וכן במלחמה העיקר שיהיו ישראל כאיש אחד בלב אחד ושיתוקנו גם הפושעי ישראל כשהיו באגודה אחת כמו החלבנה שנותן ריח טוב כשהוא יחד עם עשרה סממני הקטורת ואז על ידי זה מתגברים על האומות העולם שזה כל כוחם כשיש להם מה לקטרג על ישראל ולטעון מה נשתנו ישראל מאתנו באיזה קליפה.

ל"ו זה שנאמר והיו לך למקרא העדה שיעיקר עסק החצוצרות להקהיל העדה שיהיו כולם כאיש אחד ולכן לא הוזכר כלל הנשיאים. ומשום הכי אחר כך בסדר סימני התקיעות הוקדם מקודם תקיעה בשתייהן

למקרא העדה ואחר כך ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים. אבל מכל מקום במעשה מתחילה תוקעין באחד ומתאספין מקודם הנשיאים שיהיו כאיש אחד בלב אחד. וזה הכח נתן להם משה רבינו שהוא היה נשיא על כל ישראל ומלכם ואחר כך כל אחד מהנשיאים השפיעו בכל ישראל שיהיו כאיש אחד בלב אחד. וזה שאמר בספרי שיהיו הנשיאים קודמין לעדה כאמור.

וזה שאמר בתנחומא הנ"ל השבת מתקדשת בחצוצרות שתיכף בכניסת השבת בתוספת שבת כתיב (בראשית א, ל"א) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ונדרש (בראשית רבה ט, ה"ג) על כל היפוך הטוב שאז בתוספת שבת מצא כל הבריאה חן בעיני ה' יתברך שמהכל יהיה טוב מאד. ומשום זה השבת שהוא שלמא דעילאי ותתאי כמ"ש בזה"ק (ח"ג קצ"ו ריש ע"ב) מתקדשת בתוספת שבת על ידי חצוצרות שיהיו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד. וזה הענין שבמלחמת מדין שהיה קליפתם נגד קדושת יוסף כמו שאמרנו כבר במה שנאמר כהן מדין. והיה צריך לכובשם על ידי משה רבינו ועל ידי חצוצרות שזה קדושת יוסף מדת שלום. ומשום זה תלה הכתוב מיתת משה רבינו בזה כמו שנאמר אחר תאסף וגו'. וזה שאמר במדרש תנחומא הנ"ל וכשהלכו למלחמה במדין בחצוצרות עשו נקמה וכו' שיעיקר הנקמה היתה על ידי שנעשו כאיש אחד בלב אחד היפך קליפת מדין. ועל ידי זה עשו נקמה בהם על שהחטיאום כיון שנתברר שבשורש באמת ועמך כולם צדיקים. ורק הם היו בעוכרי נפשם. וכענין דאיתא (בראשית רבה ס"ה, ט"ו) ונשא השעיר עליו את כל עוונותם עוונות תם: